

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO STATUTO 15¹ STRAIPSNIO
1 DALIES ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2016 m. spalio 5 d. Nr. KT26-N13/2016

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Prano Kuconio, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Dainiaus Žalimo, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Konstitucinio Teismo 2016 m. rugsėjo 19 d. posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 12/2015 pagal pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą Nr. 1B-18/2015 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 60 straipsnio 3, 4 dalims, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams neprieštaruoja Lietuvos Respublikos Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalis tiek, kiek joje nenustatyti Seimo nario atlyginimo mokėjimo už laiką, kuris pagal Konstituciją nelaikytinas nei laiku, kai Seimo narys dirbo Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalyje nurodytą Seimo nario darbą, atlyginamą iš valstybės biudžeto, nei laiku, kai Seimo narys pasinaudojo Konstitucijos 49 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teise į kasmetines mokamas atostogas, laikino nutraukimo (sustabdymo) pagrindai ir tvarka.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Pareiškėjo argumentai

1. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą dėl Seimo nario įgaliojimus turėjusiam asmeniui, tam tikru laikotarpiu nedalyvavusiam Seimo posėdžiuose, Seimo valdybos sprendimu nesumokėto Seimo nario atlyginimo, kuris pagal Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalį Seimo valdybos sprendimu galėjo būti tik sumažintas, priteisimo.

Vilniaus apygardos administracinis teismas, konstatavęs, kad yra pagrindas abejoti Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalies atitiktimi Konstitucijai, nutartimi administracinės bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijai.

2. Pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

2.1. Pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo doktrinoje pateikiamą Konstitucijos nuostatų, susijusių su Seimo nario veiklos garantijomis, išaiškinimą Seimo nario atlyginimas ir reguliarus jo mokėjimas yra svarbus Seimo nario konstitucinio statuso elementas ir Seimo nario parlamentinės veiklos garantija. Iš Konstitucijos 60 straipsnio 4 dalyje eksplicitiškai įtvirtintos pareigos Seimui įstatymuose nustatyti Seimo nario darbo Seime ir kitos parlamentinės veiklos garantijų sistemą kyla jo pareiga, laikantis konstitucinių imperatyvų, Seimo statute eksplicitiškai sureguliuoti Seimo nario atlyginimo mokėjimo pagrindus, *inter alia* tai, kokiais atvejais ir kokia tvarka Seimo nario atlyginimas gali būti sumažintas arba laikinai gali būti nutrauktas (sustabdytas) jo mokėjimas.

2.2. Pareiškėjo nuomone, Seimas, įgyvendindamas konstitucinę pareigą Seimo statute nustatyti Seimo nario darbo Seime ir kitos parlamentinės veiklos garantijų sistemą, turi plačią diskreciją, tačiau jis yra varžomas Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto konstitucinio imperatyvo, pagal kurį valdžios galias riboja Konstitucija ir kuris reiškia, kad Seimas, kaip įstatymų ir kitų teisės aktų leidėjas, yra savarankiškas tiek, kiek jo galių ir plačios diskrecijos neriboja *inter alia* konstitucinis atsakingo valdymo principas.

Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalyje, 60 straipsnio 3, 4 dalyse įtvirtintas teisinis reguliavimas, konstituciniai teisinės valstybės ir atsakingo valdymo principai suponuoja Seimui pareigą Seimo statute eksplicitiškai nustatyti tokius Seimo nario atlyginimo mokėjimo pagrindus ir tvarką, pagal kuriuos Seimo nario atlyginimas jam būtų mokamas reguliariai, o esant konstituciškai pateisinamai būtinybei, jis būtų sumažinamas arba laikinai būtų nutrauktas (sustabdytas) jo mokėjimas.

Pagal Konstituciją, Seimo nariui nedalyvavus Seimo, Seimo komiteto, kito struktūrinio padalinio, kurio narys jis yra, posėdyje, minėtas laikas nelaikytinas nei laiku, kai Seimo narys dirbo Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalyje nurodytą Seimo nario darbą, atlyginamą iš valstybės biudžeto, nei laiku, kai Seimo narys pasinaudojo Konstitucijos 49 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teise į

kasmetines mokamas atostogas. Pareiškėjo manymu, Konstitucijai prieštarautų toks teisinis reguliavimas, pagal kurį Seimo nariui atlyginimas būtų mokamas už laiką, kai jis be pateisinamos priežasties nevykdo Seimo nario funkcijų. Vadinasi, iš Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalyje, 60 straipsnio 3, 4 dalyse įtvirtintų imperatyvų, konstitucinių teisinės valstybės ir atsakingo valdymo principų Seimui kyla pareiga Seimo statute eksplicitiškai nustatyti pagrindus ir tvarką, pagal kurią Seimo nariui už laiką, kuris pagal Konstituciją nelaikytinas nei laiku, kai Seimo narys dirbo Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalyje nurodytą Seimo nario darbą, atlyginamą iš valstybės biudžeto, nei laiku, kai Seimo narys pasinaudojo Konstitucijos 49 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teise į kasmetines mokamas atostogas, Seimo nario atlyginimas būtų nemokamas.

2.3. Seimo nario atlyginimo, kaip vienos pagrindinių parlamentinės veiklos garantijų svarba, konstitucinis Seimo nario statusas lemia tai, kad toks teisinis reguliavimas Seimo statute turi būti įtvirtintas eksplicitiškai, jis negali būti išvedamas iš implicitinio teisinio reguliavimo, o nesant Seimo statute aiškiai nustatytų Seimo nario atlyginimo sumažinimo ar laikino jo mokėjimo sustabdymo pagrindų ir tvarkos, dėl Seimo nario atlyginimo sumažinimo ar laikino jo mokėjimo sustabdymo negali nuspręsti Seimo struktūrinis vienetas, *inter alia* Seimo valdyba.

II

Suinteresuoto asmens atstovo argumentai

3. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Seimo atstovo Seimo kanceliarijos Teisės departamento Privatinės teisės skyriaus patarėjo Vidmondo Vėgelio rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštarauja Konstitucijai. Suinteresuoto asmens atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

3.1. Seimo valdyba sprendžia Seimo darbo organizavimo klausimus, kurie pagal Seimo statutą nepriskirti kitoms Seimo institucijoms ar pareigūnams. Pažymėtina, kad Seimo valdyba, 2013 m. gegužės 24 d. posėdyje įvertinusi Neringos Venckienės veiksmus įgyvendinant Seimo nario konstitucinę priedermę atstovauti Tautai, *inter alia* vykdant pareigą dalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių posėdžiuose, ir pavedusi Seimo kanceliarijai laikinai sustabdyti atlyginimo mokėjimą Seimo narei N. Venckienei (Seimo valdybos 2013 m. gegužės 24 d. posėdžio protokolas Nr. SV-P-33), iš esmės taikė teisės analogiją ir laikėsi atsakingo valdymo principo nuostatų. Šį Seimo valdybos sprendimą galima vertinti kaip bandymą spręsti teisiškai nepakankamai sureguliuotus santykius taikant teisės analogiją konkrečioje situacijoje, kai Seimo valdyba, atsižvelgdama į Seimo Etikos ir procedūrų komisijos pažymą dėl Seimo narių dalyvavimo Seimo posėdžiuose 2013 m. balandžio mėn., turėjo priimti konkretų sprendimą dėl N. Venckienės.

3.2. Suinteresuoto asmens atstovo nuomone, Seimas, Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalyje nereguliuavęs Seimo nario atlyginimo mokėjimo už laiką, kai

Seimo narys apskritai be pateisinamos priežasties nedalyvavo Seimo plenariniuose posėdžiuose, nepažeidė konstitucinio atsakingo valdymo principo. Abejotina, ar Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalyje arba apskritai Seimo statute galima išsamiai išvardyti visus atvejus, kada būtų sumažinamas arba laikinai nutraukiamas (sustabdomas) atlyginimo mokėjimas Seimo nariui, arba nustatomos kitokios sankcijos.

3.3. Iki minėto 2013 m. gegužės 24 d. Seimo valdybos posėdžio neaiškumų dėl Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalies taikymo nebuvo kilę.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

Ginčijamas ir su juo susijęs teisinis reguliavimas

4. Šioje konstitucinės justicijos byloje pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas ginčija Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalies tiek, kiek joje nenustatyti Seimo nario atlyginimo mokėjimo už laiką, kuris pagal Konstituciją nelaikytinas nei laiku, kai Seimo narys dirbo Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalyje nurodytą Seimo nario darbą, atlyginamą iš valstybės biudžeto, nei laiku, kai Seimo narys pasinaudojo Konstitucijos 49 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teise į kasmetines mokamas atostogas, laikino nutraukimo (sustabdymo) pagrindai ir tvarka, atitiktį Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 60 straipsnio 3, 4 dalims, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams.

5. Seimas 1994 m. vasario 17 d. priėmė Seimo statutą, kuris Seimo 1998 m. gruodžio 22 d. priimtu Lietuvos Respublikos Seimo statutu „Dėl statuto pakeitimo“ buvo išdėstytas nauja redakcija.

Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) nuostatos buvo ne kartą keičiamos ir (arba) papildomos, *inter alia* Seimo 2005 m. gruodžio 23 d. priimtu Lietuvos Respublikos Seimo statutu „Dėl Seimo statuto 10, 11, 16, 21, 32, 78 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Statuto papildymo 15¹, 15², 15³, 15⁴, 15⁵, 15⁶, 16¹ straipsniais bei 19 straipsnio pripažinimo netekusiu galios“.

6. Seimo statute nustatyta Seimo struktūra ir darbo tvarka, apibrėžtos Seimo nario teisės ir pareigos.

6.1. Seimo statuto 10 straipsnyje (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) „Seimo nario dalyvavimas Seimo darbe“ *inter alia* nustatyta, kad Seimo narys privalo dalyvauti Seimo posėdžiuose (1 dalis), kiekvienas Seimo narys, išskyrus Seimo Pirmininką ir Ministrą Pirmininką, turi būti kurio nors komiteto narys ir dalyvauti jo darbe (2 dalis), Seimo narys privalo dalyvauti ir Seimo valdybos, Seniūnų sueigos, Seimo komitetų, komisijų ir pakomitečių, kurių narys jis yra, posėdžiuose (5 dalis).

Šiame kontekste pažymėtina, kad Seimo valdyba, komitetai ir komisijos sudaromi ir jų sudėtis gali būti keičiama Seimo nutarimu (Seimo statuto 27 straipsnis (su 2000 m. spalio 10 d. pakeitimais), 44 straipsnis (su 2013 m. birželio 27 d. pakeitimais), 71 straipsnis), Seniūnų sueiga sudaroma iš Seimo valdybos narių ir frakcijų paskirtų atstovų (Seimo statuto 28 straipsnis), o pakomitečius svarbiausioms savo veiklos kryptims vykdyti gali sudaryti komitetai (Seimo statuto 47 straipsnis).

Taigi pagal Seimo statuto 10 straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) nuostatas, aiškinamas kartu su minėtomis Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) nuostatomis, Seimo narys privalo dalyvauti Seimo struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose.

6.2. Pareiškėjo ginčijamoje Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) „Seimo nario atlyginimo sumažinimas“ 1 dalyje nustatyta:

„1. Seimo nariui, be svarbios pateisinamos priežasties nedalyvavusiam daugiau kaip pusėje Seimo posėdžių, kuriuose iš anksto buvo numatytas ir numatytu laiku įvyko balsavimas dėl teisės aktų priėmimo, to mėnesio atlyginimas mažinamas vienu trečdaliu. Remiantis Etikos ir procedūrų komisijos išvadomis, atlyginimas sumažinamas Seimo valdybos sprendimu. Suma, kuria sumažinamas Seimo nario atlyginimas, išskaitoma iš Seimo nario artimiausio mėnesio atlyginimo.“

6.2.1. Taigi Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalyje reglamentuojami šio statuto 10 straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalyje įtvirtintos Seimo nario pareigos dalyvauti atitinkamuose Seimo posėdžiuose nevykdymo finansiniai padariniai: Seimo nariui be svarbios pateisinamos priežasties praleidus daugiau kaip pusę tokių Seimo posėdžių, kuriuose iš anksto buvo numatytas ir numatytu laiku įvyko balsavimas dėl teisės aktų priėmimo, Seimo valdybos sprendimu Seimo nario artimiausio mėnesio atlyginimas turi būti sumažintas vienu trečdaliu.

Pažymėtina, kad Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas suponuoja:

- Etikos ir procedūrų komisijos pareigą nustatyti Seimo nario nedalyvavimo daugiau kaip pusėje Seimo posėdžių, kuriuose iš anksto buvo numatytas ir numatytu laiku įvyko balsavimas dėl teisės aktų priėmimo, faktą, su juo susijusias aplinkybes ir, nustačius, kad Seimo narys minėtuose posėdžiuose nedalyvavo be svarbios pateisinamos priežasties, teikti Seimo valdybai atitinkamą išvadą dėl Seimo nario atlyginimo sumažinimo;

- Seimo valdybos pareigą pasiremti Etikos ir procedūrų komisijos išvada ir pagal ją (ir kitas teisiškai reikšmingas aplinkybes), esant akivaizdžiam Seimo nario nedalyvavimo be svarbios pateisinamos priežasties faktui, priimti sprendimą vienu trečdaliu sumažinti to Seimo nario atlyginimą.

6.2.2. Aiškinant pareiškėjo ginčijamą teisinį reguliavimą šiai konstitucinės justicijos bylai aktualių aspektu, pažymėtina, kad Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas *inter alia* reiškia, kad, Seimo nariui be svarbios pateisinamos priežasties nuolat nevykdant Seimo statuto 10 straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalyje įtvirtintos Seimo nario pareigos dalyvauti Seimo posėdžiuose, Seimo nario atlyginimas negali būti mažinamas daugiau nei vienu trečdaliu, be kita ko, net ir tais atvejais, kai Seimo narys nuolat nedalyvauja ne tik Seimo posėdžiuose, kuriuose iš anksto buvo numatytas ir numatytu laiku įvyko balsavimas dėl teisės aktų priėmimo, bet ir kituose Seimo posėdžiuose.

Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad nei pareiškėjo ginčijama Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalimi, nei kitomis šio straipsnio ar apskritai Seimo statuto nuostatomis nėra reglamentuojami Seimo statuto 10 straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 2, 5 dalyse įtvirtintos Seimo nario pareigos dalyvauti Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose nuolatinio nevykdymo (be svarbios pateisinamos priežasties) finansiniai padariniai: nėra numatyta, kad Seimo nario atlyginimas gali būti mažinamas Seimo nariui tam tikrą mėnesį be svarbios pateisinamos priežasties nedalyvavus daugiau kaip pusėje ar net visuose Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose.

Taigi Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas reiškia ir tai, kad Seimo nario atlyginimas negali būti mažinamas daugiau nei vienu trečdaliu arba nemokamas (maksimaliai sumažinamas) net ir tais atvejais, kai Seimo narys be svarbios pateisinamos priežasties nuolat nedalyvauja Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose.

7. Ginčijama Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalis aiškinama kitų Seimo statuto nuostatų kontekste.

7.1. Seimo statuto 15 straipsnyje „Seimo nario atlyginimas“ (su 2005 m. vasario 15 d. pakeitimais) *inter alia* nustatyta:

„1. Seimo nario darbas, taip pat išlaidos, susijusios su jo parlamentine veikla, atlyginami iš valstybės biudžeto.

2. Seimo nario atlyginimo dydį ir mokėjimo tvarką nustato Seimas. <...>“

Taigi pagal Seimo statuto 15 straipsnį (su 2005 m. vasario 15 d. pakeitimais) Seimo nario atlyginimas už darbą Seime, kaip ir parlamentinės veiklos išlaidos, mokamas iš valstybės biudžeto lėšų Seimo nustatyta tvarka.

7.2. Pareiškėjo ginčijamą Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalį aiškinant kartu su 15 straipsnio (su 2005 m. vasario 15 d. pakeitimais) 1 dalimi šiai konstitucinės justicijos bylai aktualių aspektu, pažymėtina, kad pagal ginčijamą teisinį reguliavimą

net ir tais atvejais, kai Seimo narys be svarbios pateisinamos priežasties nuolat nevykdo pareigos dalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, iš valstybės biudžeto lėšų jam mokamas Seimo nario atlyginimas, sumažintas ne daugiau kaip vienu trečdaliu.

8. Taigi šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas pagal pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą tirs, ar Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalis tiek, kiek pagal joje nustatytą teisinį reguliavimą Seimo nariui, be svarbios pateisinamos priežasties nuolat nedalyvavusiam Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, to mėnesio atlyginimas negali būti mažinamas daugiau negu vienu trečdaliu, neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 60 straipsnio 3, 4 dalims, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams.

II

Konstitucijos nuostatos ir oficialioji konstitucinė doktrina

9. Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalyje, kurioje *inter alia* nustatyta, kad Seimo nario darbas, taip pat išlaidos, susijusios su jo parlamentine veikla, atlyginamos iš valstybės biudžeto, taip pat šio straipsnio 4 dalyje, kurioje nustatyta, kad Seimo nario pareigas, teises ir veiklos garantijas nustato įstatymas, yra įtvirtinti konstituciniai atlyginimo už Seimo nario darbą pagrindai.

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje (*inter alia* 1999 m. lapkričio 9 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimuose, 2005 m. vasario 10 d., 2009 m. sausio 15 d. sprendimuose, 2010 m. spalio 27 d., 2014 m. birželio 3 d. išvadose) yra suformuota plati Seimo nario atlyginimo, *inter alia* jo dydžio nustatymo, oficialioji konstitucinė doktrina, atskleisti konstituciniai imperatyvai, kurių būtina laikytis reguliuojant atlyginimo už Seimo nario darbą santykius.

10. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją Seimo narys yra profesionalus politikas, t. y. toks Tautos atstovas, kuriam darbas Seime yra jo profesinė veikla (2004 m. liepos 1 d. nutarimas, 2005 m. vasario 10 d. sprendimas). Seimo nario veikla yra jo nuolatinis darbas, už kurį Seimo nariui mokamas atlyginimas ir kurio tinkamą atlikimą turi užtikrinti atitinkamos socialinės garantijos bei specialios Konstitucijoje ir įstatymuose numatytos parlamentinės veiklos garantijos (2005 m. vasario 10 d., 2009 m. sausio 15 d. sprendimai).

10.1. Konstitucijos 60 straipsnio 4 dalies nuostata „Seimo nario <...> veiklos garantijas nustato įstatymas“ eksplicitiškai įtvirtina Seimo pareigą įstatymuose nustatyti Seimo nario darbo Seime ir kitos parlamentinės veiklos garantijų sistemą (2009 m. sausio 15 d. sprendimas). Ši Konstitucijos nuostata suponuoja Seimo pareigą įstatymuose nustatyti tokią Seimo nario darbo Seime ir kitos parlamentinės veiklos garantijų sistemą, kad būtų užtikrinta galimybė Seimo nariams visavertiškai vykdyti savo, kaip Tautos atstovų, konstitucinę priedermę (2004 m. liepos 1 d.

nutarimas, 2009 m. sausio 15 d. sprendimas). Tai nustatydamas, įstatymų leidėjas privalo paisyti Konstitucijos normų ir principų; jis *inter alia* negali nustatyti tokių garantijų, kurios nepagrįstai privilegijuotų Seimo narius (2004 m. liepos 1 d. nutarimas, 2009 m. sausio 15 d. sprendimas).

10.2. Pagal Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalį Seimo narys turi teisę į Seimo nario atlyginimą (2004 m. liepos 1 d. nutarimas). Seimo nario atlyginimas už darbą, kaip ir Seimo nario parlamentinės veiklos išlaidų atlyginimas, yra svarbūs Seimo nario konstitucinio statuso elementai, traktuotini kaip Seimo nario parlamentinės veiklos garantijos (2009 m. sausio 15 d. sprendimas). Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalies nuostatos suponuoja, kad Seimo nario atlyginimas turi būti pakankamo dydžio, mokamas reguliariai, taip pat kad Seimo kadencijos metu įstatymu negali būti nustatytas mažesnis Seimo nario atlyginimas negu kadencijos pradžioje; toks konstitucinis Seimo nario atlyginimo už darbą reguliavimas nustatytas tam, kad Seimo narys galėtų tinkamai atlikti savo, kaip Tautos atstovo, priedermę (1999 m. lapkričio 9 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai, 2009 m. sausio 15 d. sprendimas).

Seimo nariui, paskirtam Ministru Pirmininku ar ministru, gali būti nustatytas kitoks atlyginimas už Seimo nario darbą negu kitiems Seimo nariams (1999 m. lapkričio 9 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai); kitokio dydžio atlyginimas gali būti nustatomas ir tiems Seimo nariams, kurie eina Seimo statute nurodytas pareigas Seime (1999 m. lapkričio 9 d. nutarimas), įskaitant Seimo Pirmininko, Seimo Pirmininko pavaduotojo pareigas, tokias Seimo nario pareigas Seime, kurias Seimo narys pagal Seimo statutą užima Seimo vadovybėje ar vadovaudamas Seimo struktūriniais padaliniais, taip pat tokias Seimo nario pareigas tarpparlamentinėse ir kitose tarptautinėse institucijose, kurias įmanoma užimti tik būnant Seimo nariu; konstitucinė Seimo nario teisė užimti tokias pareigas Seime suponuoja teisę gauti įstatymu nustatytą papildomą atlyginimą už tokių pareigų ėjimą (2004 m. liepos 1 d. nutarimas).

10.3. Taigi pagal Konstituciją, *inter alia* jos 60 straipsnio 4 dalį, Seimas turi pareigą įstatymu reglamentuoti vieną iš Seimo nario parlamentinės veiklos garantijų – atlyginimo už Seimo nario darbą mokėjimą; tai darydamas, jis privalo paisyti Konstitucijos normų ir principų, *inter alia* konstitucinės Seimo nario darbo sampratos, iš Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalies kylančio imperatyvo užtikrinti prielaidas Seimo nariui tinkamai atlikti savo, kaip Tautos atstovo, priedermę. Įstatymų leidėjas, įvertinęs konstituciškai svarbias su Seimo nario pareigų vykdymu (nevykdymu) susijusias aplinkybes, įstatymu gali nustatyti nevienodą (diferencijuotą) Seimo narių atlyginimo teisinį reguliavimą, *inter alia* atsižvelgdamas į tai, ar Seimo narys, kaip Tautos atstovas, savo pareigas atlieka tinkamai.

11. Pagal Konstituciją pagrindinė Seimo darbo forma yra posėdžiai (1994 m. vasario 24 d. nutarimas); kiekvienas Seimo narys turi turėti galimybę vykdyti savo konstitucinę priedermę nuolat

dalyvauti Seimo – Tautos atstovybės darbe, nepertraukiamai vykdyti savo, kaip Tautos atstovo, konstitucinius įgaliojimus (2004 m. liepos 1 d. nutarimas, 2012 m. lapkričio 10 d. išvada).

Kaip konstatuota Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarime, Seimo veiklos nepertraukiamumas suponuoja ir Seimo nario, kaip Tautos atstovo, veiklos nepertraukiamumą; dalyvauti Seimo posėdžiuose yra konstitucinė Seimo nario pareiga; Seimo nario, kaip Tautos atstovo, konstitucinis statusas suponuoja Seimo nario konstitucinę priedermę atstovauti Tautai, taigi ir jo pareigą dalyvauti Seimo posėdžiuose. Kartu konstatuota ir tai, kad toks Seimo nario elgesys, kai jis be ypač svarbios pateisinamos priežasties nedalyvauja Seimo posėdžiuose, vertintinas kaip Seimo nario – Tautos atstovo konstitucinės priedermės neatlikimas; pagal Konstituciją toks nedalyvavimas Seimo posėdžiuose negali nesukelti atitinkamų teisinių padarinių Seimo nariui, nedalyvaujančiam Seimo posėdžiuose be ypač svarbios pateisinamos priežasties.

12. Atskleidžiant konstitucinę Seimo nario, kaip Tautos atstovo, veiklos nepertraukiamumo ir jo darbo sampratą Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 10 d. sprendime konstatuota *inter alia* tai, kad:

- Seimo nario konstitucinė pareiga dalyvauti Seimo darbe apima *inter alia* jo pareigą dalyvauti ir tų Seimo struktūrinių padalinių, kurių narys šis Seimo narys yra, darbe, vykdyti kitus Konstitucijoje, įstatymuose ir Seimo statute nustatytus Seimo nario įgaliojimus;

- Seimo nario įgaliojimų vykdymas neapsiriboja dalyvavimu Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių posėdžiuose; Seimo nario įgaliojimų vykdymas, taigi ir Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalyje nurodytas Seimo nario darbas, yra ir tokia Seimo nario veikla, kai jis vykdo Seimo, jo komitetų, kitų struktūrinių padalinių pavedimus, kitas užduotis, įstatymų nustatytais atvejais atstovauja Seimo narių grupėms ir pan.; Seimo nario darbas, jo veikla Seime apima ir Konstitucijos 60 straipsnio 1 dalyje nurodytų pareigų Seime vykdymą (*inter alia* Seimo Pirmininko, Seimo Pirmininko pavaduotojo pareigų, taip pat tokių Seimo nario pareigų Seime, kurias Seimo narys pagal Seimo statutą užima Seimo vadovybėje ar vadovaudamas Seimo struktūriniams padaliniams, kitų pareigų, kurias Seime gali užimti tik Seimo narys, Seimo nario pareigų tarpparlamentinėse ir kitose tarptautinėse institucijose, kurias įmanoma užimti tik būnant Seimo nariu); tokia Seimo nario veikla – tai Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalyje nurodytas Seimo nario darbas, atlyginamas iš valstybės biudžeto;

- galimos tokios situacijos, kai Seimo narys dėl ypač svarbių asmeninių, kitų pateisinamų priežasčių negali tam tikrą laiką dalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių narys šis Seimo narys yra, posėdžiuose ir (arba) tam tikrą laiką negali vykdyti kitų Seimo nario pareigų; tai suponuoja būtinumą nustatyti, kokia tvarka toks Seimo narys minėtais atvejais turi kreiptis į įstatyme (Seimo statute) nurodytą instituciją dėl leidimo tą laiką nedalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių narys šis Seimo narys yra, posėdžiuose, tą laiką

nevykdyti kitų Seimo nario pareigų; jeigu Seimo nario nurodytos priežastys yra ypač svarbios, pateisinamos, minėtas leidimas jam suteikiamas; negavusio tokio leidimo Seimo nario nedalyvavimas Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių narys šis Seimo narys yra, posėdžiuose, kitų Seimo nario pareigų nevykdymas būtų nepateisinamas;

– galimos ir tokios situacijos, kad Seimo narys apie savo nedalyvavimą atitinkamame posėdyje iki jo pradžios negali pranešti įstatyme (Seimo statute) nurodytai institucijai; įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti, kokia tvarka ir šiais atvejais įstatyme (Seimo statute) nurodyta institucija galėtų spręsti, ar to Seimo nario nedalyvavimo atitinkamame posėdyje priežastys buvo ypač svarbios, pateisinamos;

– jeigu Seimo narys nedalyvavo Seimo, Seimo komiteto, kito struktūrinio padalinio, kurio narys jis yra, posėdyje, – nesvarbu, nustatytą tvarka iš anksto pranešęs apie savo nedalyvavimą ar nepranešęs, gavęs atitinkamą įstatyme (Seimo statute) nurodytos institucijos leidimą ar jo negavęs, – minėtas laikas pagal Konstituciją nelaikytinas nei laiku, kai Seimo narys dirbo Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalyje nurodytą Seimo nario darbą, atlyginamą iš valstybės biudžeto, nei laiku, kai Seimo narys pasinaudojo Konstitucijos 49 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teise į kasmetines mokamas atostogas.

Šios konstitucinės doktrinos nuostatos pakartotos *inter alia* 2014 m. birželio 3 d. išvadoje, kurioje taip pat konstatuota, jog vien tai, kad Seimo narys įgyvendina savo teisę rengti įstatymų, kitų Seimo aktų projektus, nereiškia, kad jis tinkamai vykdo Tautos atstovo pareigas; epizodinis dalyvavimas įgyvendinant dalį Seimo konstitucinių įgaliojimų leisti įstatymus negali būti vertinamas kaip nepertraukiama Seimo nario veikla ir tinkamas Seimo nario konstitucinės priedermės atstovauti Tautai įgyvendinimas, *inter alia* pareigos dalyvauti Seimo, jo struktūrinių padalinių posėdžiuose vykdymas.

13. Kaip minėta, pagal Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalį Seimo nario darbas, kaip ir išlaidos, susijusios su jo parlamentine veikla, atlyginamos iš valstybės biudžeto. Taigi pagal Konstitucijos 60 straipsnio 4 dalį Seimas, įstatymu reglamentuodamas vieną iš Seimo nario parlamentinės veiklos garantijų – atlyginimo už Seimo nario darbą mokėjimą, turi atsižvelgti ir į iš Konstitucijos kylančius imperatyvus dėl valstybės biudžeto lėšų naudojimo.

Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, iš Konstitucijos, *inter alia* jos 128 straipsnio 2 dalies, kyla reikalavimas tausoti valstybės turtą, jo nešvaistyti ir jį racionaliai tvarkyti (*inter alia* 2003 m. rugsėjo 30 d., 2007 m. liepos 5 d. nutarimai, 2012 m. gruodžio 11 d. sprendimas); visos valstybės institucijos, turinčios įgaliojimus priimti sprendimus dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto valdymo, naudojimo bei disponavimo juo, privalo laikytis Konstitucijos normų ir principų (2003 m. rugsėjo 30 d., 2008 m. spalio 30 d. nutarimai). Pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą įstatymais nustatyti tokį valstybės turto

valdymo, naudojimo ir disponavimo juo teisinį reguliavimą, kad šis turtas būtų naudojamas visuomenės poreikiams, tarnautų viešajam interesui, tautos gerovei; valstybės turtas negali būti valdomas, naudojamas, juo negali būti disponuojama taip, kad jis tenkintų tik kurios nors vienos socialinės grupės ar atskirų asmenų interesus arba poreikius, jeigu tai neatitinka viešojo intereso, visuomenės poreikių (2003 m. rugsėjo 30 d. nutarimas).

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad iš Konstitucijos, *inter alia* jos 128 straipsnio 2 dalies suponuojamos valstybės turto, *inter alia* valstybės biudžeto lėšų, tinkamo valdymo, naudojimo ir disponavimo juo sampratos ir konstitucinio atsakingo valdymo principo, kyla imperatyvas įstatymu užtikrinti pagrįstą Seimo narių atlyginimams skiriamų valstybės biudžeto lėšų naudojimą.

14. Taigi iš Konstitucijos, *inter alia* jos 60 straipsnio 3 dalies, konstitucinio atsakingo valdymo principo, įstatymų leidėjui reglamentuojant atlyginimo už Seimo nario darbą mokėjimą kyla pareiga paisyti tokių nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste reikšmingų reikalavimų:

- iš valstybės biudžeto atlyginamas Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalyje numatytas Seimo nario darbas, kurio pagrindinė forma yra Seimo nario dalyvavimas Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose;

- epizodinis ar net tęstinis tik dalies Seimo nario konstitucinių įgaliojimų įgyvendinimas rengiant ir teikiant įstatymų, kitų Seimo aktų projektus, susitinkant su rinkėjais ar vykdant parlamentinę veiklą kitais būdais, kai Seimo narys nuolat be svarbios pateisinamos priežasties paneigia konstitucinę Seimo nario pareigą dalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, kurie, kaip minėta, yra pagrindinė Seimo nario darbo forma, t. y. juose nuolat nedalyvauja be svarbios pateisinamos priežasties, nelaikytinas tinkamu Seimo nario konstitucinės priedermės atstovauti Tautai įgyvendinimu, atlygintinu pagal Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalį.

14.1. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad įstatymų leidėjas, įgyvendindamas iš Konstitucijos, *inter alia* jos 60 straipsnio 4 dalies, kylančią pareigą įstatymu reglamentuoti vieną iš Seimo nario parlamentinės veiklos garantijų – atlyginimo už Seimo nario darbą mokėjimą, *inter alia* nustatydamas jo dydį ir mokėjimo tvarką, privalo atsižvelgti į minėtus konstitucinius imperatyvus, suponuojančius konstitucinę Seimo nario pareigą *inter alia* dalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, ir nustatyti tokios konstitucinės pareigos nuolatinio nevykdymo (be svarbių pateisinamų priežasčių) finansinius padarinius. Įstatymų leidėjas turi diskreciją nustatyti įvairius Seimo nario atlyginimo sumažinimo dydžius (fiksuotas dalis, kuriomis mažinamas Seimo nario atlyginimas), juos konkrečiu atveju tam tikra tvarka nustatanti (taikanti) subjektą (visą Seimą ar jo

struktūrinį vienetą), taip pat įvairius Seimo nario atlyginimo sumažinimo pagrindus, *inter alia* tais atvejais, kai Seimo narys be svarbių pateisinamų priežasčių nuolat nedalyvauja Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose.

14.2. Šiame kontekste pažymėtina, jog, įstatymų leidėjui reglamentuojant atlyginimo už Seimo nario darbo mokėjimą tuo atveju, kai Seimo narys be svarbios pateisinamos priežasties nuolat nedalyvavo Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, būtina paisyti ir to, kad, kaip konstatuota Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 25 d. nutarime, parlamentinės opozicijos pripažinimas – būtinas pliuralistinės demokratijos elementas; parlamentui būtina atsižvelgti į mažumos gynimo principą (1993 m. lapkričio 26 d., 2001 m. sausio 25 d. nutarimai). Todėl parlamentinės opozicijos pažiūromis ir politiniais tikslais grindžiamas demonstratyvus Seimo narių nedalyvavimas Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariais jie paskirti Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, t. y. obstrukcija kaip politinio protesto rūšis ir parlamentinės veiklos metodas siekiant sutrukdyti priimti mažumai nepageidaujamą nutarimą, pagal Konstituciją tam tikrose situacijose gali būti vertinama kaip gana svarbi priežastis nedalyvauti juose, jei toks nedalyvavimas nėra nuolatinis.

14.3. Pažymėtina ir tai, kad Seimo nario atlyginimo, mokamo iš valstybės biudžeto lėšų, mokėjimas Seimo nariui, paneigiančiam konstitucinę Seimo nario pareigą dalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, kurie, kaip minėta, yra pagrindinė Seimo nario darbo forma, t. y. juose nuolat nedalyvaujančiam be svarbios pateisinamos priežasties, vertintinas kaip konstituciškai nepateisinama privilegija.

Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucija nesaugo ir negina tokių asmens įgytų teisių, kurios savo turiniu yra privilegijos; privilegijų gynimas ir apsauga reikštų, kad yra pažeidžiami konstituciniai asmenų lygiateisiškumo, teisingumo principai, Konstitucijoje įtvirtintas darnios visuomenės imperatyvas, taigi ir konstitucinis teisinės valstybės principas (*inter alia* 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. liepos 5 d. nutarimai, 2010 m. liepos 2 d. sprendimas).

15. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijama teisinio reguliavimo atitiktis *inter alia* Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai.

Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies nuostatą, kad valdžios galias riboja Konstitucija, yra pažymėjęs, jog valstybinės valdžios institucijos, rengdamos ir priimdamos teisės aktus, privalo vadovautis Konstitucijoje įtvirtintu teisinės valstybės principu; Seimas, kaip įstatymų ir kitų teisės aktų leidėjas, yra savarankiškas tiek, kiek jo galių neriboja Konstitucija (2001 m. liepos 12 d., 2003 m. sausio 24 d. nutarimai).

III

Užsienio šalių parlamentų narių atlyginimų teisinis reguliavimas

16. Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip matyti iš šios konstitucinės justicijos bylos medžiagos, parlamento nario atlyginimo už darbą, kai parlamento narys nedalyvauja posėdžiuose, teisinis reguliavimas kitose šalyse yra įvairus; daugumoje šalių už pareigos dalyvauti posėdžiuose nevykdymą numatomos skirtingo griežtumo finansinės priemonės.

16.1. Antai pagal Čekijos Respublikos įstatymo Nr. 236/1995 dėl atlyginimų ir kitų išmokų, susijusių su valstybės valdžios ir kai kurių kitų institucijų pareigūnų, teisėjų ir Europos Parlamento nario pareigomis, 38 straipsnį, jei parlamento narys be pateisinamų priežasčių bent dvi dienas per mėnesį praleidžia Atstovų Rūmų ir jų struktūrinių padalinių posėdžius, to parlamento nario mėnesio atlyginimas ir parlamentinės veiklos išlaidos gali būti mažinamos per pusę, o be pateisinamų priežasčių bent keturias dienas nedalyvavus minėtuose posėdžiuose, jam gali būti nemokamas visas to mėnesio atlyginimas ir parlamentinės veiklos išlaidos. Panašus teisinis reguliavimas nustatytas Slovakijos Respublikos įstatymo Nr. 120/1993 dėl kai kurių konstitucinių pareigūnų atlyginimo 7 straipsnyje: jeigu parlamento narys be pateisinamos priežasties 2 arba 3 dienas praleidžia parlamento posėdžius, parlamento pirmininko sprendimu jo mėnesio atlyginimas gali būti sumažinamas per pusę, o jeigu jis posėdžius praleidžia 4 ir daugiau dienų, jam gali būti nemokamas visas to mėnesio atlyginimas ir parlamentinės veiklos išlaidos.

Pagal Suomijos Respublikos parlamento akto 17 straipsnį parlamentas gali priimti sprendimą nemokėti parlamento nariui dalies ar viso atlyginimo, jei jis be pateisinamos priežasties nedalyvauja parlamento darbe, taip pat gali spręsti dėl parlamento nario mandato panaikinimo, jei parlamento narys ir toliau nesilaiko pareigos dalyvauti posėdžiuose.

16.2. Latvijos Respublikos Saeimos procedūrinių taisyklių 15 straipsnio 1 dalyje *inter alia* nustatyta, kad parlamento narys, be pateisinamos priežasties praleidęs Saeimos posėdžius, už kiekvieną praleistą posėdį moka baudą, lygią 20 proc. jo mėnesio užmokesčio; iš mėnesio atlyginimo atskaičiavus visą baudos sumą, mėnesio atlyginimas negali būti mažesnis už minimalų valstybės garantuojamą mėnesio atlyginimą.

Portugalijos Respublikos statuto dėl Portugalijos Respublikos Asamblėjos narių 23 straipsnyje nustatyta, kad Asamblėjos nario, be pateisinamos priežasties praleidusio plenarinį posėdį arba posėdį, kuriame iš anksto buvo numatytas balsavimas, mėnesio atlyginimas mažinamas 1/20 dalimi už kiekvieną pirmą – trečią praleidimą ir 1/10 dalimi – už kiekvieną kitą praleidimą; Asamblėjos nario, be pateisinamos priežasties praleidusio komiteto posėdį, mėnesio atlyginamas mažinamas 1/30 dalimi.

Pagal Lenkijos Respublikos Seimo reglamento 24 straipsnį Seimo pirmininko sprendimu Seimo nario mėnesio atlyginimas ir parlamentinės veiklos išlaidos sumažinamos 1/30 dalimi už

kiekvieną nepateisinamo nedalyvavimo Seimo posėdyje dieną arba nedalyvavimą daugiau nei 1/5 tą dieną numatytų balsavimų, taip pat 1/30 dalimi – už kiekvieną dieną, kurią Seimo narys nedalyvavo komiteto posėdžiuose, kai tokių dienų buvo daugiau nei 1/5 tą mėnesį numatytų visų komiteto posėdžių dienų.

16.3. Kitose šalyse (Belgijoje, Graikijoje, Rumunijoje, Vokietijoje) už parlamento posėdžių nelankymą numatytos mažiau griežtos finansinės priemonės, dažniausiai nelemiančios viso parlamento nario atlyginimo praradimo.

IV

Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalies atitikties Konstitucijai vertinimas

17. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalies tiek, kiek pagal joje nustatytą teisinį reguliavimą Seimo nariui, be svarbios pateisinamos priežasties nuolat nedalyvavusiam Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, to mėnesio atlyginimas negali būti mažinamas daugiau negu vienu trečdaliu, atitiktis Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 60 straipsnio 3, 4 dalims, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams.

18. Sprendžiant, ar pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštarauja Konstitucijos 60 straipsnio 3 daliai, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, pažymėtina, kad, kaip minėta:

- pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, reglamentuodamas vieną iš Seimo nario parlamentinės veiklos garantijų – atlyginimo už Seimo nario darbą mokėjimą, *inter alia* nustatydamas jo dydį ir mokėjimo tvarką, privalo atsižvelgti į konstitucinius imperatyvus, suponuojančius konstitucinę Seimo nario pareigą *inter alia* dalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, ir nustatyti tokios konstitucinės pareigos nuolatinio nevykdymo (be svarbių pateisinamų priežasčių) finansinius padarinius;

- epizodinis ar net tęstinis tik dalies Seimo nario konstitucinių įgaliojimų įgyvendinimas rengiant ir teikiant įstatymų, kitų Seimo aktų projektus, susitinkant su rinkėjais ar vykdant parlamentinę veiklą kitais būdais, kai Seimo narys nuolat be svarbios pateisinamos priežasties paneigia konstitucinę Seimo nario pareigą dalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, kurie, kaip minėta, yra pagrindinė Seimo nario darbo forma, t. y. juose nuolat nedalyvauja be svarbios pateisinamos

priežasties, nelaikytinas tinkamu Seimo nario konstitucinės priedermės atstovauti Tautai įgyvendinimu, atlygintinu pagal Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalį;

– Seimo nario atlyginimo, mokamo iš valstybės biudžeto lėšų, mokėjimas Seimo nariui, paneigiančiam konstitucinę Seimo nario pareigą dalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, kurie, kaip minėta, yra pagrindinė Seimo nario darbo forma, t. y. juose nuolat nedalyvaujančiam be svarbios pateisinamos priežasties, vertintinas kaip konstituciškai nepateisinama privilegija.

Pažymėtina ir tai, kad, kaip minėta, iš konstitucinės valstybės turto, *inter alia* valstybės biudžeto lėšų, tinkamo valdymo, naudojimo ir disponavimo juo sampratos, konstitucinio atsakingo valdymo principo kyla imperatyvas įstatymu užtikrinti pagrįstą Seimo narių atlyginimams skiriamų valstybės biudžeto lėšų naudojimą.

19. Minėta, jog pareiškėjo ginčijamoje Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalyje nustatyta, kad, Seimo nariui be svarbios pateisinamos priežasties praleidus daugiau kaip pusę Seimo posėdžių, kuriuose iš anksto buvo numatytas ir numatytu laiku įvyko balsavimas dėl teisės aktų priėmimo, Seimo valdybos sprendimu Seimo nario artimiausio mėnesio atlyginimas turi būti sumažintas vienu trečdaliu ir kad tai reiškia, jog Seimo nario atlyginimas negali būti mažinamas daugiau nei vienu trečdaliu – be kita ko, net ir tais atvejais, kai Seimo narys nedalyvauja ne tik Seimo posėdžiuose, kuriuose iš anksto buvo numatytas ir numatytu laiku įvyko balsavimas dėl teisės aktų priėmimo, bet ir kituose Seimo posėdžiuose, – arba nemokamas (maksimaliai sumažinamas) net ir tais atvejais, kai Seimo narys be svarbios pateisinamos priežasties nuolat nedalyvauja Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose.

Vadinasi, Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalyje įstatymų leidėjo nustatyto teisinio reguliavimo įtvirtinti tokie Seimo nario pareigos dalyvauti Seimo posėdžiuose, kuriuose iš anksto buvo numatytas ir numatytu laiku įvyko balsavimas dėl teisės aktų priėmimo, nuolatinio nevykdymo (be svarbios pateisinamos priežasties) finansiniai padariniai, kurie tik iš dalies (nevisiškai) siejami su Seimo nario darbo pagrindine forma – Seimo nario dalyvavimu Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, t. y. konstitucinės pareigos dalyvauti visuose tokiuose posėdžiuose nuolatinio nevykdymu be svarbių pateisinamų priežasčių. Tokiu teisiniu reguliavimu privilegijuojami tie Seimo nariai, kurie nuolat be svarbių pateisinamų priežasčių paneigia konstitucinę Seimo nario pareigą dalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose.

20. Konstatuotina, kad Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalyje nustatyto teisinio reguliavimo, pagal kurį vienu trečdaliu sumažintas Seimo nario

atlyginimas Seimo nariui iš valstybės biudžeto lėšų mokamas net ir tuo atveju, kai jis be svarbių pateisinamų priežasčių nuolat nevykdo konstitucinės pareigos dalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, nesilaikyta iš Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalies, konstitucinių teisinės valstybės, atsakingo valdymo principų kylančių imperatyvų reguliuojant Seimo nario darbo apmokėjimą, atsižvelgti į konstitucinę Seimo nario pareigą dalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, ir nustatyti tokios konstitucinės pareigos nuolatinio nevykdymo (be svarbių pateisinamų priežasčių) finansinius padarinius, taip pat nepaisyta reikalavimo neįtvirtinti tokių Seimo nario darbo Seime ir kitos parlamentinės veiklos garantijų, kuriomis nepagrįstai privilegijuojami Seimo nariai.

21. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalis tiek, kiek pagal joje nustatytą teisinį reguliavimą Seimo nariui, be svarbios pateisinamos priežasties nuolat nedalyvavusiam Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, to mėnesio atlyginimas negali būti mažinamas daugiau negu vienu trečdaliu, prieštarauja Konstitucijos 60 straipsnio 3 daliai, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams.

22. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje toliau netirs, ar Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalis tiek, kiek nurodyta, neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 60 straipsnio 4 daliai.

23. Šiame kontekste pabrėžtina, kad šiuo Konstitucinio Teismo nutarimu Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) 1 dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas prieštaraujančiu Konstitucijai pripažintas ne todėl, kad juo nustatyta, jog Seimo nariui, be svarbios pateisinamos priežasties nedalyvavusiam daugiau kaip pusėje Seimo posėdžių, kuriuose iš anksto buvo numatytas ir numatytu laiku įvyko balsavimas dėl teisės aktų priėmimo, mokamas fiksuota procentine dalimi (vienu trečdaliu) sumažintas Seimo nario atlyginimas, o dėl to, kad:

- ne didesne nei fiksuota procentine dalimi sumažintą atlyginimą Seimo nariui numatoma mokėti visais, netgi nuolatinio nedalyvavimo (be svarbios pateisinamos priežasties) tam tikro mėnesio Seimo posėdžiuose, kuriuose iš anksto buvo numatytas ir numatytu laiku įvyko balsavimas dėl teisės aktų priėmimo, atvejais;

- Seimo nario atlyginimo sumažinimas minėta dalimi siejamas su jo nedalyvavimu (be svarbios pateisinamos priežasties) ne visuose per Seimo sesiją vykstančiuose Seimo posėdžiuose, *inter alia* tokiuose, kuriuose iš anksto numatytas įstatymų ir kitų Seimo aktų projektų svarstymas, bet tik tokiuose, kuriuose iš anksto buvo numatytas ir numatytu laiku įvyko balsavimas dėl teisės aktų priėmimo;

– Seimo nario atlyginimo sumažinimas minėta dalimi nesiekiamas su jo nedalyvavimu (be svarbios pateisinamos priežasties) Seimo struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose.

Taigi pagal šį Konstitucinio Teismo nutarimą Seimo nario atlyginimo teisinis reguliavimas koreguotinas taip, kad būtų nustatyti atitinkami finansiniai padariniai nuolatinio visų Seimo sesijos metu rengiamų Seimo posėdžių nelankymo (be svarbios pateisinamos priežasties) atveju, taip pat eksplicitiškai įtvirtinta galimybė taikyti maksimalų (visišką) Seimo nario atlyginimo sumažinimą (jo nemokėjimą) už nuolatinį nedalyvavimą (be svarbios pateisinamos priežasties) Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose.

Šiame kontekste pažymėtina, jog, kaip minėta, įstatymų leidėjui reglamentuojant atlyginimo už Seimo nario darbo mokėjimą tuo atveju, kai Seimo narys be svarbios pateisinamos priežasties nuolat nedalyvavo Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, būtina paaisyti ir to, kad parlamentinės opozicijos pripažinimas – būtinas pliuralistinės demokratijos elementas; parlamentui būtina atsižvelgti į mažumos gynimo principą. Todėl parlamentinės opozicijos pažiūromis ir politiniais tikslais grindžiamas demonstratyvus Seimo narių nedalyvavimas Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariais jie paskirti Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, t. y. obstrukcija kaip politinio protesto rūšis ir parlamentinės veiklos metodas siekiant sutrukdyti priimti mažumai nepageidaujamą nutarimą, pagal Konstituciją tam tikrose situacijose gali būti vertinama kaip gana svarbi priežastis nedalyvauti juose, jei toks nedalyvavimas nėra nuolatinis.

24. Minėta, kad Konstitucija nesaugo ir negina tokių asmens įgytų teisių, kurios savo turiniu yra privilegijos.

Šiame nutarime konstatuota, kad Seimo nario atlyginimo, mokamo iš valstybės biudžeto lėšų, mokėjimas Seimo nariui, paneigiančiam konstitucinę Seimo nario pareigą dalyvauti Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, kurie, kaip minėta, yra pagrindinė Seimo nario darbo forma, t. y. juose nuolat nedalyvaujančiam be svarbios pateisinamos priežasties, vertintinas kaip konstituciškai nepateisinama privilegija.

Taigi Seimo nariams, kurie be svarbių pateisinamų priežasčių nuolat nedalyvavo Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariais jie paskirti Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose ir dėl to netinkamai vykdė konstitucinę Seimo nario priedermę atstovauti Tautai, Konstitucijos požiūriu negalėjo būti ir nebuvo sukurti jokie teisės ginami lūkesčiai gauti Seimo narių atlyginimams mokėti skirtas valstybės biudžeto lėšas.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo statuto 15¹ straipsnio (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija, Žin., 2005, Nr. [153-5645](#)) 1 dalis tiek, kiek pagal joje nustatytą teisinį reguliavimą Seimo nariui, be svarbios pateisinamos priežasties nuolat nedalyvavusiam Seimo, Seimo komitetų, kitų struktūrinių padalinių, kurių nariu jis paskirtas Seimo statuto nustatyta tvarka, posėdžiuose, to mėnesio atlyginimas negali būti mažinamas daugiau negu vienu trečdaliu, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 60 straipsnio 3 daliai, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams.

Šis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Pranas Kuconis

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Dainius Žalimas